

ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

УДК 657.222
JEL Classification: O31

ПІДХОДИ ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ, ЗГЕНЕРОВАНИХ У КРИПТОВАЛЮТІ

©2021 ЛАБУНЬСКА С. В., СЕРІКОВА Т. М., СОБАКАР М. В.

УДК 657.222
JEL Classification: O31

Лабунська С. В., Серікова Т. М., Собакар М. В.

Підходи та методична основа обліку нематеріальних активів, згенерованих у криптовалюті

Метою статті є оцінка динаміки розвитку криптовалют у світовій економіці, дослідження перспектив і ризиків її використання у господарській діяльності підприємств, розробка підходів до визнання, відображення та оцінки криптовалют в системі бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств. У статті розглянуто перспективи та ризики використання криптовалют вітчизняними суб'єктами господарювання та визначено важливу роль розвитку цифрових видів активів підприємства. Обґрунтовано актуальність проблеми розробки обліку та необхідності управління криптовалютами на підприємстві. Встановлено, що ставлення до криптовалют та рівень розробки нормативного поля значно відрізняються у різних країнах, у зв'язку з чим відсутні міжнародні нормативно-правові акти щодо регулювання використання та обліку таких активів. У статті обґрунтовано відповідність криптовалют критеріям визнання активів підприємства, у зв'язку з чим визнання криптовалют системою обліку підприємств є необхідним і можливим. Авторами розглянуто й обґрунтовано варіанти віднесення криптовалют до різних видів активів підприємства. У зв'язку з відсутністю регламентації обліку криптовалют на законодавчому рівні розроблено методичні рекомендації до проведення процесу обліку криптовалют, які включають підходи до класифікації криптовалют відповідно до мети використання, а саме: віднесення криптовалют до складу нематеріальних активів підприємства з розподілом на оборотні та необоротні, монетарні та немонетарні. Кожен з цих підходів супроводжується застосуванням окремих рахунків і порядку відображення оцінки, використання та вбуття криптовалют. Обґрунтовано необхідність проведення переоцінки криптовалют у зв'язку з їх високою мінливістю вартості. Запропоновано проведення переоцінки криптовалют для забезпечення об'єктивної оцінки активів і вартості підприємства у вигляді переоцінки (дооцінка / уцінка) та шляхом визначення курсових різниць.

Ключові слова: криптовалюта, монетарні статті, облік, оцінка, нематеріальні активи.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-225-235>

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 21.

Лабунська Світлана Віталіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: svetlana.lab@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0989-6806>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2157010/svetlana-vitalijvna-labunska/>

Серікова Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: serikovatiana2018@gmail.com

Собакар Маргарита Вікторівна – аспірант кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: rita.vikt@gmail.com

UDC 657.222
JEL Classification: O31

Labunska S. V., Serikova T. M., Sobakar M. V. Approaches to and Methodological Basis of Accounting for Intangible Assets Generated in Cryptocurrency

The article aims at assessing cryptocurrency dynamics in global economy; studying the prospects and risks of its use in business activities; suggesting approaches to recognize, record and value cryptocurrency in the accounting system of domestic enterprises. The article considers the prospects and risks of using cryptocurrencies by domestic businesses and identifies the importance of developing digital assets at an enterprise. The urgency of developing such accounting and of the necessity to manage cryptocurrencies at an enterprise is substantiated. It is established that the attitude to cryptocurrency and the level of development of the regulatory field significantly vary from state to state, and thus international regulations govern neither the use of nor accounting for such assets. The article substantiates the compliance of cryptocurrency with the recognition criteria for enterprise assets, thus making it necessary and possible for an enterprise accounting system to recognize cryptocurrency. The authors substantiate the options for attributing cryptocurrency to various types of enterprise assets. Due to the lack of regulation of cryptocurrency accounting at the legislative level, guidelines are suggested for the cryptocurrency accounting process, which include options for classifying cryptocurrency depending on the purpose of its use, namely: classifying cryptocurrency as intangible enterprise assets, but distinguishing between current

and non-current assets, and monetary and non-monetary ones. Each of these options is accompanied by the use of separate accounts and the order of recording the valuation, use and disposal of cryptocurrency. Necessity to revalue cryptocurrencies due to their high volatility is substantiated. It is suggested to conduct revaluation of cryptocurrency to ensure objective valuation of assets and that of the enterprise in the form of revaluation (increase/decrease in the value) and by determining exchange rate differences.

Keywords: accounting, cryptocurrency, intangible assets, monetary items, valuation.

Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 21.

Labunskaya Svitlana V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: svetlana.lab@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0989-6806>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2157010/svitlana-vitalijna-labunskaya/>

Serikova Tatiana M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: serikovatatiana2018@gmail.com

Sobakar Marharyta V. – Postgraduate Student of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: rita.vikt@gmail.com

Вступ. Світова економіка на сучасному етапі розвитку характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що спричиняє стрімкі трансформаційні процеси та принципово нові умови та принципи функціонування суб'єктів господарювання. В таких умовах відбувається перехід від індустріально-ринкової до інформаційної економіки, в якій до числа найбільш значущих факторів розвитку підприємств відноситься наявність нематеріальних активів інформаційного та віртуального спрямування, а також ступінь цифровізації діяльності підприємства.

Результатом розширення розвитку інформаційних технологій є використання в процесі господарської діяльності суб'єктами господарювання криптовалют як принципово нових віртуальних засобів здійснення платежів і накопичення, що вносить кардинальні зміни до традиційних бізнес-процесів економічних суб'єктів. Якщо на початкових етапах розвитку криптовалют вони використовувалися лише в обмежених колах ІТ-компаній, то на цей момент ринок криптовалют вийшов на світовий рівень, а його тенденції розвитку значно впливають на національні економіки та компанії у всьому світі. На сьогодні придбання та обіг криптовалют забезпечується числом спеціалізованих криптобірж, онлайн-обмінників; все більше компаній світового та національного рівнів здійснюють операції з накопичення та продажу криптовалют, а уряди провідних країн проводять легалізацію та створюють правове регулювання операцій з такими активами. З огляду на зростаючу роль криптовалют в діяльності підприємств, зростає актуальність питань з організації її управління та обліку з метою отримання повної, об'єктивної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень та оцінки вартості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з неоднозначним ставленням у різних країнах щодо можливості використання криптовалют як засобу платежу та накопичення, невизначеністю в методах ідентифікації та оцінки криптовалют як активу підприємства, на сьогодні відсутні міжнародні нормативно-правові акти щодо регулювання використання та обліку таких активів.

Правовий статус криптовалют відрізняється в різних країнах: від заборони їх обігу до повної легалізації операцій з такими активами. Так, операції з криптовалютою заборонені в Болівії, Еквадорі, Киргизії, Таїланді і В'єтнамі, а урядами Китаю, Росії, Індонезії встановлено значні обмеження до використання криптовалют [9; 10].

В більшості країн криптовалютам надано лише статус товару та засобу накопичення, а здійснення платежів залишається під заборобою. В Канаді, Китаї, Фінляндії, Ізраїлі та Швейцарії криптовалюта розглядається як майно або товар, дозволяються операції з купівлі-продажу таких активів, а також розроблені нормативні акти з їх оподаткування [7; 19]. В Німеччині Bitcoin вважається фінансовим інструментом, а для проведення діяльності з його використанням необхідним є отримання спеціального дозволу [10].

Деякі країни переходять до легалізації платежів з використанням криптовалют. З 2014 р. в Іспанії Bitcoin визнається офіційною платіжною системою [9]. У Японії з 2017 року дозволено використовувати криптовалюту як спосіб оплати та надано їй такий самий правовий статус, як і будь-якій валюті. У США криптовалюту, зокрема Bitcoin, дозволено використовувати як один із засобів платежів у електронній комерції. Використання криптовалют як засобу платежу почало розвиватися і у скандинавських країнах, зокрема в Данії, можливою є купівля нерухомості за допомогою Bitcoin, а в Нідерландах проводяться операції з оплати товарів і послуг з використанням Bitcoin [10].

В Україні заборонено використання криптовалют як засобу платежу. Відповідно до роз'яснень, наданих Національним банком України, криптовалюта розглядається як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю, і його не можуть використовувати фізичні та юридичні особи на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства, а саме статті 32 Закону України «Про Національний банк України» [18]. На державному рівні проводиться діяльність щодо запровадження регулювання обігу криптовалют в Україні. Були подані до Верховної Ради України законопроекти

№ 7183, № 7183-1, № 7246, № 9083 і № 9083-1, проте жоден з них не був прийнятий. Тому на сьогодні операції з криптовалютою в Україні залишаються нерегульованими, що породжує невизначеність використання криптовалюти як засобу розрахунку та способу збереження активів підприємства.

В той час як розробка нормативних актів у світовій економіці залишається на низькому рівні, в науковому середовищі розвиваються дослідження питань використання та обліку криптовалюти у діяльності підприємств. Вагомий внесок у розвиток цієї тематики зробили такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Берховіц Г., Прочазка Д., Рейборн С., Сівтаніди, М., Бруханський Р., Ковальова Т., Костюченко В., Малиновська А., Мамонова А., Петрук О., Новак О., Спіальник І. та ін. Проте велика кількість питань у сфері розвитку та обліку криптовалют в Україні та світі все ще потребують доопрацювань і розробок, зокрема щодо під-

ходів щодо визнання криптовалюти в системі бухгалтерського обліку підприємств.

Метою статті є оцінка динаміки розвитку застосування криптовалюти у світовій економічній системі, як на макро-, так і на мікрорівнях, дослідження перспектив і ризиків її використання у господарській діяльності вітчизняних підприємств, розробка підходів до визнання, відображення та оцінки криптовалюти в системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності вітчизняних резидентів.

Виклад основного матеріалу. Поява криптовалют відбулася після світової фінансової кризи 2008–2009 років. Проте перші роки існування криптовалют характеризуються відсутністю тенденцій зростання та розвитку ринку криптовалют. Активне розширення ринку криптовалют почалося у 2017 році і супроводжувалося стрімкою динамікою зростання ціни й обсягів ринкової капіталізації (рис. 1 та рис. 2) [1].

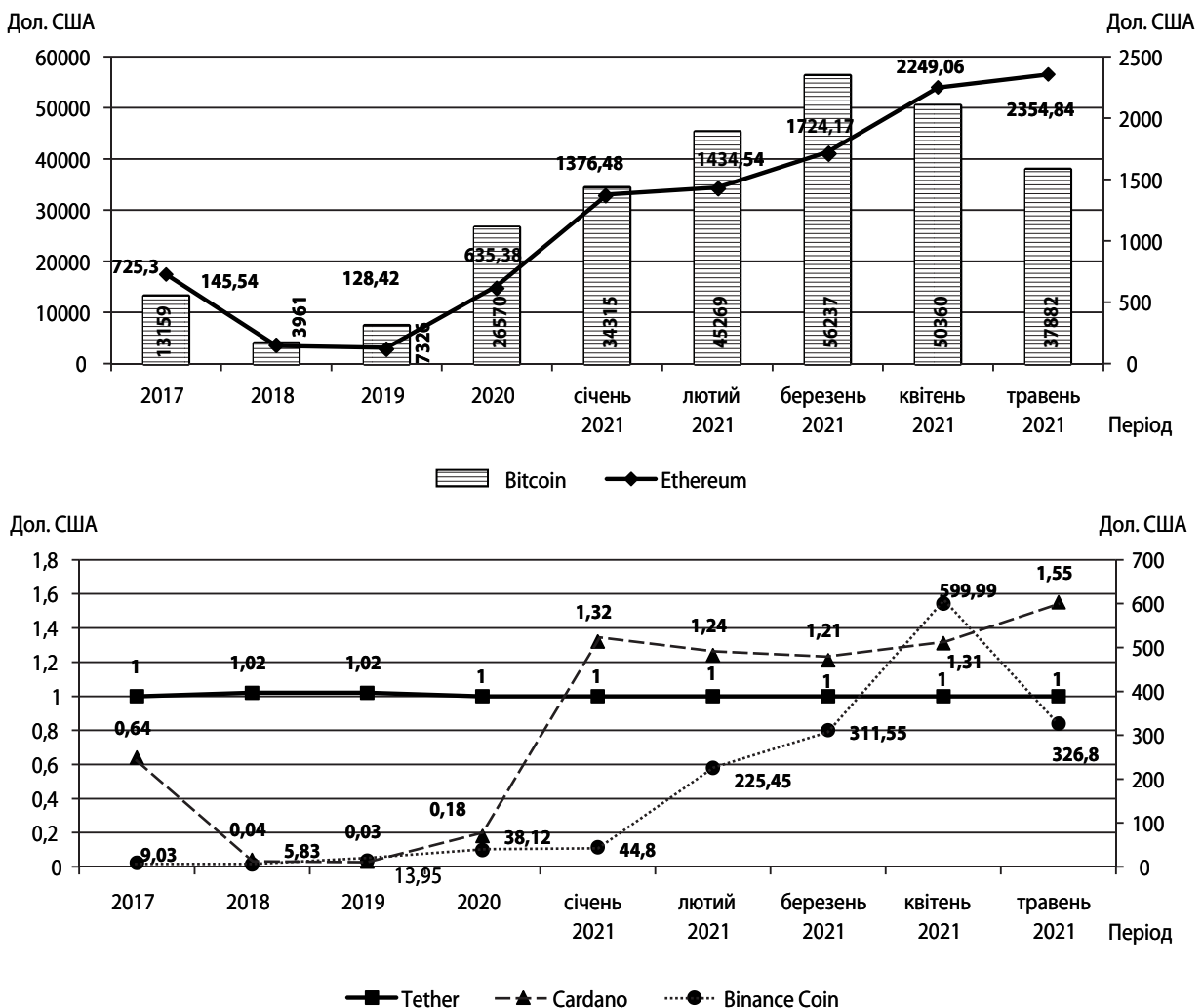

Рис. 1. Аналіз динаміки зростання ціни основних криптовалют за 2017–2021 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [1]

Аналіз динаміки зростання цін показує неоднорідність ринку криптовалют щодо обсягу ціни та ступеня її волатильності. Курси криптовалют змінюються щодня, але інтенсивність таких змін відрізняється. Більшість криптова-

лют мають значні рівні волатильності, коли динаміка цін змінюється на десятки та сотні відсотків. Так, темпи зростання криптовалют Ethereum та Cardano досягли 494 % та 600 % відсотків відповідно у 2020 році. Значні коливання на

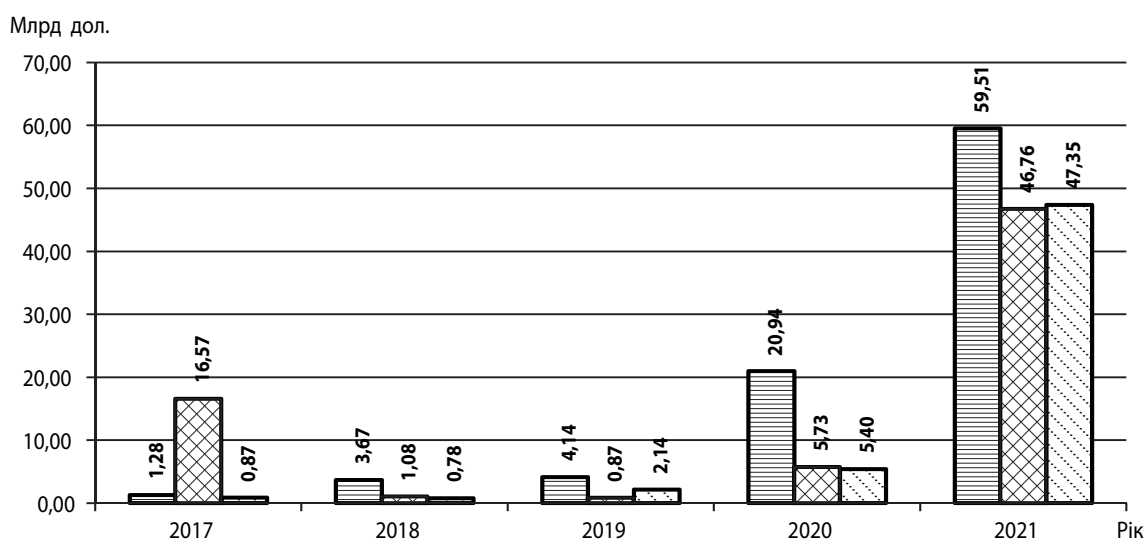
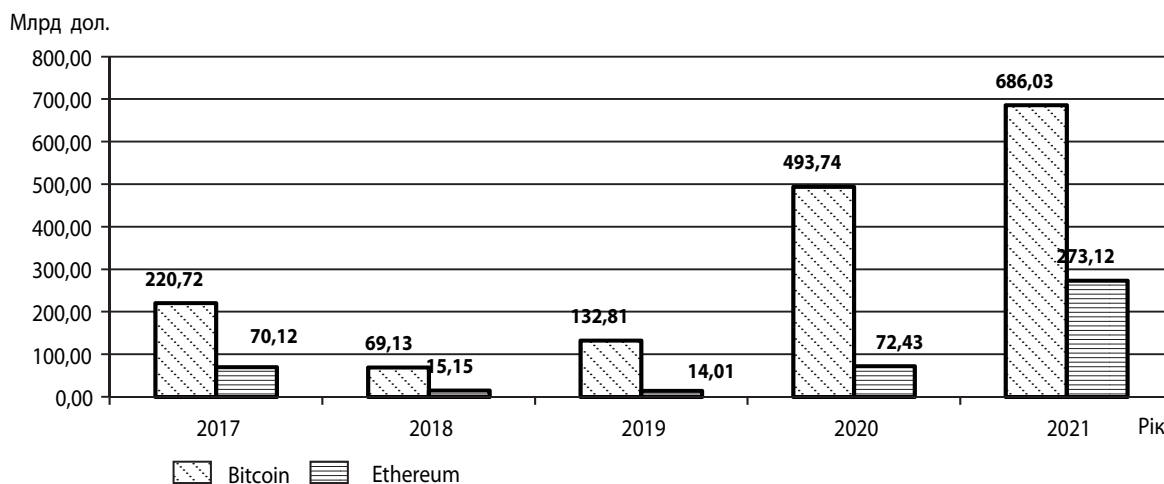

Рис. 2. Аналіз обсягу ринкової капіталізації основних криптовалют за 2017–2021 рр., млрд. дол.

Джерело: побудовано авторами на основі [1]

ринку криптовалют спостерігаються протягом 2021 року. Якщо в січні 2021 року ціна Cardano збільшилась на 733 %, то в лютому уже знизилась на 7 %. В березні 2021 року темп зростання курсу Bitcoin становив 125 %, але протягом наступних двох місяців відбулося зниження на 11 % та 25 % відповідно.

Наявність тенденцій до зростання значущості криптовалют і розширення їх використання найкраще підтверджується обсягами їх ринкової капіталізації, що відображає обсяг грошових коштів, вкладених та утримуваних в криптовалютах. Якщо обсяг капіталізації Bitcoin як основної криптовалюти протягом всього досліджуваного періоду перебував на високому рівні та переважав за обсягом всі інші валюти, то зростання капіталовкладень в інші види валют відбувається лише останні 2 роки (рис. 2).

Ринок криптовалют на сьогодні є найбільш динамічним явищем в економіці, що характеризується стрімкими та постійно зростаючими темпами зростання. За даними сервісу Coinmarketcap, станом на травень 2021 року у світі існують та активно перебувають в обігу 2455 видів криптовалют, чисельність яких постійно зростає. Крім зростання абсолютної кількості різновидів криптовалют, збільшують-

ся і капіталовкладення в цей ринок, розмір яких за добу досягає десятків мільйонів доларів США. Інформацію про основні та найбільш поширені світові криптовалюти наведено в табл. 1 [1].

Активне розширення використання криптовалют обумовлене їх перевагами над іншими видами активів підприємств, основними з яких є такі [4; 19; 21]:

1) децентралізація;

Криптовалюти являють собою сурогатні гроші, що не є авторизованими жодною з держав. Така особливість криптовалют означає, що курс криптовалют залежить лише від попиту та пропозиції на ринку та не може регулюватися централізовано урядами країн. В результаті цього можна стверджувати про незалежність курсу та обігу криптовалют від наявності та розвитку жодних політичних конфліктів та економічних криз.

2) захист від підробки;

Децентралізація з точки зору технології блокчейн також означає, що кожна транзакція підтверджується в розподіленій мережі всіма чи значною кількістю користувачів (принцип «Proof-of-work» та/або Proof-of-stake). Тобто підробка чимось не буде підтверджена.

Топ-5 криптовалют за ринковою капіталізацією станом на травень 2021 р. [1]

№ з/п	Назва криптовалюти	Скорочена назва	Ціна, дол. США	Ринкова капіталізація, дол. США	Обсяг капіталовкладень за добу, дол. США
1	Bitcoin	BTC	37 882	686 034 687 254	37 949 713 659
2	Ethereum	ETH	2 354,84	273 122 718 801	31 350 292 698
3	Tether	USDT	1	59 506 803 491	87 701 231 901
4	Cardano	ADA	1,55	46 760 255 160	4 255 555 494
5	Binance Coin	BNB	326,8	47 348 905 438	4 493 404 701

3) анонімність;

Операції з криптовалютою на біржах є анонімними, оскільки зазначається лише номер електронного гаманця, без відображення жодної конфіденційної інформації (ім'я, прізвище, адреса тощо) його власника. Але водночас така система є досить прозорою за рахунок реєстрації кожної транзакції та надання можливості відслідковування повної історії транзакцій. Таким чином, кожна транзакція є можливою для ідентифікації, проте залишається анонімною.

4) захист від інфляційних процесів, пов'язаних зі знеціненням основних світових валют, що викликано додатковим друком грошових коштів під час фінансової кризи, пов'язаної з поширенням і наслідками COVID-19;

Відповідно до даних Організації економічного співробітництва і розвитку, від початку кризи, пов'язаної зі всесвітнім поширенням вірусу COVID-19, відбувалась значна емісія грошових коштів, що підтверджується постійним зростанням кількості готівкових коштів в економіці (індекс грошового агрегату M1). Найвищий рівень зростання грошових коштів спостерігається в США: значення індексу M1 за 2020 рік становить 423,8, а за 2019 рік – лише 127,2. В Єврозоні такі процеси відбувалися на більш низькому рівні: 152,6 в 2020 році та 136,6 у 2019 році [3]. Водночас більшість криптовалют випускається в обмеженій кількості, що, своєю чергою, є передумовою уникнення інфляційних процесів. Наприклад, код основної світової валюти біткойна побудований таким чином, що максимальний рівень його випуску становить приблизно 21 млн од. Проте така сильна сторона криптовалют не захищає їх від коливань, пов'язаних з інфляційними процесами в межах будь-якої окремої системи криптовалюти (рис. 1).

Таким чином, вищенаведені фактори обумовили широкі можливості щодо використання криптовалют як засобу платежу та накопичення.

Водночас слід визначити основні ризики введення операцій з криптовалютами у процес господарської діяльності підприємств. Однією з головних загроз перед суб'єктами господарювання у сучасних кризових економічних умовах та при обмеженості ресурсів постає значна волатильність курсу криптовалют, що є причиною не лише швидкого нарощення капіталу, але також і значних та в більшості випадків непередбачуваних фінансових втрат інвесторів. До того ж фінансисти зазначають, що криптовалюти є свого роду фінансовими пірамідами, що не забезпечені жодними активами, мають високий ризик знецінення та є ризикованим варіантом для довгострокових інвестицій. Крім того, значною перешкодою на шляху розвитку

діяльності, пов'язаної з криптовалютами, є відсутність законодавчих актів щодо врегулювання операцій з криптовалютами, що спричиняє ризики втрати права власності на такі активи та отримання фінансових санкцій за проведення операцій з цими цифровими активами. До цієї проблеми відноситься і відсутність державного гарантування збереженості вкладів у формі криптовалют, що унеможливує безпечно їх накопичення. Високі ризики виникають і у зв'язку з порядком і безпекою зберігання таких активів, що відображається у відсутності гарантій збереження електронних крипто гаманців і загрозах втрати коштів внаслідок втрати паролю до електронного крипто гаманця, його непрацездатності або збоїв на серверах [4; 6; 21].

Проте, незважаючи на значні існуючі ризики, введення криптовалют до господарської діяльності вітчизняних підприємств є перспективним напрямом розвитку та спрощення господарських операцій.

З огляду на стрімке поширення використання криптовалют виникає потреба у їх ефективному управлінні як одним з видів активів підприємств. Для забезпечення виконання такого завдання необхідна розробка облікової політики щодо криптовалюти, що дозволить отримувати повну, достовірну та об'єктивну інформацію про наявність і вартість цього виду інноваційних засобів платежу та накопичення підприємств. Особливо гостро ця проблема постає перед суб'єктами господарювання, діяльність яких значно пов'язана з інформаційними технологіями та віртуальним середовищем: IT-компанії, компанії, зайняті майнінгом криптовалют та створенням електронних гаманців. Проте регламентація обліку та розробка облікової політики щодо криптовалюти необхідна також і іншим учасникам бізнес-середовища, діяльність яких включає операції з накопичення криптовалют або розрахунків таким видом цифрових активів (останнє на цей момент не характерно для вітчизняних підприємств, оскільки зараз підприємства в Україні проводять лише операції купівлі-продажу криптовалют).

Для відображення криптовалюти в обліку підприємства, перш за все, необхідно встановити її відповідність ознакам активу згідно з Н(П)СБО 1 [12]. Так, криптовалюта може бути визнана активом підприємства та відображена в обліку за умов можливості достовірної оцінки її вартості, контрольованості в результаті минулих подій та існування ймовірності отримання майбутніх економічних вигід.

Актив є контрольованим суб'єктом господарювання за умови наявності повноважень отримувати майбутні економічні вигоди, та обмежувати доступ інших до цих вигід. Здатність до контролю, як правило, виходить з юридичних

прав. Контрольованість криптовалют як активу в результаті обміну або майнингу полягає у наявності електронного гаманця, що є основою прав у підприємства щодо власності та управління криптовалютами як активом [12].

Економічні вигоди від використання активу полягають в отриманні грошових потоків від його використання. Розглядаючи криптовалюту, ця характеристика чітко прослідковується за умови використання криптовалют як інвестиційного активу та способу накопичення активів і збереження їх вартості. Тобто використання криптовалют з метою збільшення капіталу та можливість їх реалізації після зростання вартості є основою отримання економічних вигід та визнання їх як активу та об'єкта обліку [20]. Водночас, як показує світова практика, криптовалюту можна використовувати і в інших операціях, що також пов'язані з використанням грошових потоків і веденням господарської діяльності: операції з обміну на інші види активів, ведення розрахунків і погашення заборгованості, розподіл між власниками або виплата дивідендів, використання у процесах виробництва товарів чи надання послуг. Але у вітчизняній економіці на цей момент такі операції не проводяться у зв'язку з відсутністю відповідних законодавчих актів.

Для визнання активом підприємства має бути встановлена оцінка криптовалюти у грошовому еквіваленті. Незважаючи на швидкозмінність вартості криптовалют, їх оцінка не є складним процесом виходячи з особливостей поширення криптовалют, що полягає у їх придбанні на спеціальних біржах, де подається вся необхідна інформація, в тому числі і ціна.

Таким чином, з огляду на природу криптовалют, вони мають бути визнаними об'єктом бухгалтерського обліку, що, своєю чергою, стане основою ефективного управління цим класом активів і підвищить достовірність фінансової звітності.

Для розробки методичних підходів до порядку відображення криптовалют в обліку необхідно з'ясувати її економічну сутність, на основі якої можна буде класифікувати криптовалюту в системі активів підприємств. Як уже було зазначено, криптовалюта є новітнім та інноваційним активом підприємства, тому на сьогодні в світовій економіці ще відсутні як міжнародні нормативно-правові акти щодо регулювання використання та обліку таких активів, так і єдине трактування поняття «криптовалюта». Вітчизняна нормативна база щодо регулювання та управління операцій з криптовалютою також залишається не розробленою.

Оскільки офіційне визначення категорії «криптовалюта» відсутнє, то скористаємось дефініцією, що надається у проекті Закону України «Про обіг криптовалют в Україні», де сутність криптовалют розкривається як «програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн як облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду)» [17].

Проте це визначення стосується технічної сторони криптовалют, в той час як для відображення в обліку та ефективного управління необхідне дослідження економіч-

ної сутності цієї категорії. Розглянемо пропозиції до визначення економічної сутності та порядку включення криптовалют до числа активів підприємств, що існують у науковій спільноті. Це питання є досить дискусійним; науковцями з огляду на існуючу практику використання криптовалют пропонуються різні призначення таких цифрових активів: від засобу платежу у формі електронних грошей до засобу зберігання активів підприємства. Основними напрямками використання та визнання криптовалют як економічного об'єкта, що пропонуються науковцями, є: грошові кошти та засоби платежу; запаси; нематеріальні активи [5; 8; 14].

Проте криптовалюта є досить специфічним видом активів підприємств і має багато спільних рис з іншими активами, що, своєю чергою, ускладнює розробку єдиного підходу до віднесення криптовалют до певного класу активів та універсальну методику до їх відображення в системі обліку та звітності. Розглянемо кожен з запропонованих підходів визнання криптовалют та визначимо міру обґрунтованості його застосування.

1. Криптовалюта як вид грошових коштів.

Цей підхід є одним з найпоширеніших у науковій літературі та базується на таких спільних рисах цих активів, як можливість участі у розрахунках, здатність до конвертації, визначена вартість одиниці активу.

Проте при проведенні аналізу сутності грошових коштів та криптовалют виникає велика кількість відмінних рис між такими видами активів, основними серед яких є такі:

- на відміну від грошових коштів, де емітентом є держава, емісія криптовалют не має єдиного емітента та центрального контролюючого органу, не відноситься до банківської системи та не має правового регулювання;
- в той час як грошові кошти є загально визнаним платіжним засобом, криптовалюта ще не набула поширення як спосіб ведення розрахунків. Оскільки розрахунки криптовалютою можливо проводити лише в мережі Інтернет, зустрічається її ототожнення з електронними грошима. Проте такий підхід не відповідає дійсності, адже електронні гроші є конвертованими банком готівковими коштами в електронний вигляд і повністю контролюються державою;
- обмеженість конвертації криптовалют. Для цієї операції необхідно скористатися лише біржами або спеціалізованими онлайн-сервісами. Крім того, в більшості криптовалют існує обмежене коло валют, в які вони можуть бути конвертованими;
- на відміну від електронних грошей, які є цифровим відображенням реальних грошей і задіяні у реальній економіці з метою транзакцій між банківськими рахунками, криптовалюта є віртуальною валютою, що вільно обертається у віртуальному середовищі та не включається до функціонування банківської системи [5; 19].

У зв'язку з наведеними відмінностями недоцільно включати криптовалюту до складу грошових коштів у системі обліку, незважаючи на поширеність її трактування як

віртуальних грошей та платіжного засобу. Помиляковість такого підходу вказують і спеціалісти компанії «PWC», що зазначають на відсутність ознак грошей у криптовалютах, оскільки вони не є емітованими на рівні держави, не випускаються банками, а ціни на товари не вимірюються у криптовалютах [2].

2. Криптовалюта як запаси підприємства.

Відповідно до ПСБО 9 «Запаси», запаси визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. Крім того, зазначено, що одним з видів активів підприємств, що включається до запасів, є активи, які утримуються для подальшого продажу. Ці ознаки відповідають сутності криптовалюти, використання якої надає підприємству економічні вигоди. Але до цієї категорії можна віднести лише криптовалюту, що зберігається для продажу в звичайному процесі діяльності, але не для інвестиційних цілей. Суб'єкти господарювання, які тримають криптовалюту з метою збільшення капіталу за рахунок коливань ціни, не мають визнавати такі активи в обліку як запаси.

Крім того, досить дискусійним моментом є наявність матеріальної форми активу. Хоча ПСБО 9 не містить вимог щодо наявності фізичної форми активу, але традиційно до запасів відносять активи у фізичній та матеріальній формах: сировина, матеріали тощо. Криптовалюта ж не має фізичного вираження та існує лише у вигляді програмного коду, що є все ж таки однією з передумов її віднесення до складу нематеріальних активів підприємства.

3. Криптовалюта як нематеріальний актив підприємства.

Можливість відображення криптовалюти у складі нематеріальних активів залежить від відповідності критеріям визнання згідно з МСБО 38 та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [11; 16]: немонетарний актив, відсутність матеріальної форми, ідентифікованість. На основі аналізу особливостей криптовалюти підтверджується виконання умов їх визнання нематеріальним активом, а саме:

- 1) немонетарність – відсутність ознак грошових коштів, а також приналежності до активів, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей;
- 2) нематеріальність, оскільки криптовалюта не має фізичної форми, і всі операції з нею відбуваються в електронній формі;
- 3) ідентифікованість – можливість відокремити або відділити від суб'єкта господарювання, в основному в результаті продажу;
- 4) контрольованість суб'єктом господарювання (який має змогу отримувати економічні вигоди від активу і обмежувати доступ інших до цих вигід) в результаті минулих подій.

Але на цьому етапі визнання виникає дискусійний момент щодо строку використання активів. На сьогодні нематеріальні активи відносять до необоротних активів підприємства, що передбачає строк їх використання понад 12 місяців. Проте у зв'язку із відсутністю серед критеріїв визнання нематеріальних активів вимог до строку використання авторами рекомендується розширення нематері-

альних активів до оборотних активів, до числа яких будуть віднесені криптовалюти, що використовуються в господарських операціях протягом року, якщо не накопичуються суб'єктом господарювання в інвестиційних цілях. Оскільки криптовалюта має відмінності від традиційних запасів підприємства, то пропонується її відображення саме у складі оборотних нематеріальних активів, які, своєю чергою, мають бути включені до класу запасів у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Аналіз літературних джерел і законодавчих актів дозволив зробити висновок, що стандартами обліку не надаються рекомендації щодо правильності ведення обліку та визнання криптовалюти. Тому пропонується власний підхід по порядку обліку криптовалюти на вітчизняних підприємствах, що базується на такому алгоритмі:

- 1) встановлення відповідності криптовалюти вимогам визнання активом підприємства: можливість достовірної оцінки, контрольованість, наявність економічних вигід [12].

- 2) віднесення до одного з видів активу підприємств;

На цьому етапі необхідним є визначення напрямку використання криптовалюти: інвестиційні цілі, розрахунки, майнінг або торгівля криптовалютою, оскільки в кожному з таких випадків криптовалюта виступає різним видом активу. На базі такої класифікації відповідно до напрямку її використання криптовалюта відноситься до складу одного з таких видів активів:

- товари вибуття (для використання криптовалюти як засобу розрахунків);
- запаси (для майнінгу й утримання криптовалюти як товару для майбутньої реалізації);
- нематеріальні активи (інвестиційні цілі).

Цей етап є визначальним під час облікового відображення криптовалюти, адже визначає основу моделі обліку, подальших бухгалтерських проведення, документування операцій та встановлення оцінки активів. Кожен із зазначених підходів не є єдиним чи універсальним способом обліку криптовалюти і має застосовуватись за наявності певних умов в діяльності підприємства та особливостей його операцій з віртуальною валютою. Оскільки відсутній окремий нормативний акт з регламентації обліку криптовалюти, то їх облік у сучасних умовах має регулюватися стандартами щодо кожного з визначених класів активів, а саме П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [15] та П(С)БО 9 «Запаси» [16].

- 3) встановлення відповідності критеріям визнання елементом кожного з видів активу

- 4) вибір методу оцінки криптовалюти;

Кожен з видів криптовалюти має оцінюватися окремо на основі особливостей криптовалюти, мети її придбання та використання, та обставин кожної господарської операції.

Основною оцінкою для операцій з криптовалютами має бути саме методика оцінки справедливої вартості, що має базуватися на даних щодо ціни криптовалюти на біржах на кожну конкретну дату, що має бути прописано в обліковій політиці. Оцінка за справедливою вартістю на дату складання фінансової звітності залежно від конкретної вартості криптовалюти, встановленої на біржах, дозволить відобразити реальний фінансовий стан і вартість компанії

на кінець звітної періоду, а також вплив зміни вартості криптовалюти на стан підприємства.

5) подальший облік і відображення у фінансовій звітності;

Неврегульованості операцій з криптовалютами в правовому полі України є причиною відсутності загального підходу до порядку їх відображення в обліку. Тому надаються рекомендації щодо процесу обліку криптовалюти в складі запасів та нематеріальних активів підприємства.

Після первісного визнання та відображення на рахунках обліку, у зв'язку з високим ступенем волатильності та існуючої необхідності отримання об'єктивної інформації, ключовим моментом в процесі обліку та при розробці системи управління криптовалюти є її періодична оцінка. Такі операції дозволяють максимізувати достовірність інформації, що надходить з обліку, та уникнути значних розбіжностей між балансовою та справедливою (ринковою) вартістю.

Оцінку криптовалюти необхідно проводити протягом всього періоду діяльності з достатньою регулярністю в терміни, що мають бути визначеними та обґрунтованими в обліковій політиці. Переоцінка криптовалюти базується та визначенні її справедливої вартості за даними активного ринку, яким має виступати одна з криптобірж. І на цьому етапі також виникає дискусійний момент щодо відображення таких операцій в обліку. Порядок відображення переоцінки в обліку залежить від варіанта використання та обліку криптовалюти.

Щодо криптовалюти, що віднесена до складу нематеріальних активів підприємства, необхідно періодично проводити переоцінку вартості за моделлю дооцінки / уцінки необоротних активів як немонетарного активу відповідно до діючих стандартів обліку.

Що стосується криптовалюти, що є оборотним нематеріальним активом та включена до складу запасів підприємства, то її пропонується розділити на монетарні та немонетарні статті. Відповідно до ПСБО 21 монетарні статті – статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів [13]. Оскільки криптовалюта також має ознаки грошових коштів та у разі продажу буде отримана визначена сума грошових коштів, то, на нашу думку, криптовалюта, що використовується у комерційних цілях, має вважатися монетарним активом. Методика обліку таких активів має бути приближена до обліку іноземної валюти та відображатися за поточним курсом (для іноземної валюти – курс НБУ, в даному випадку – курс активного ринку) в еквіваленті національної валюти. Оскільки немає курсу НБУ для криптовалюти, на цей момент за нормативними актами не можна провести розрахунок курсових різниць та визнати криптовалюту монетарною статтею балансу, але це суперечить логіці та принципам використання таких цифрових валют. Тому переоцінка в цьому випадку має здійснюватися на дату звітності або дату операції шляхом розрахунку курсових різниць. Своєю чергою, оборотні нематеріальні активи мають бути додатково розширені на монетарні та немонетарні статті, хоча це і суперечить на даний момент діючим стандартам обліку. Таким чином, у процесі госпо-

дарської діяльності оцінка криптовалюти в складі немонетарних активів проводитиметься у вигляді переоцінки (дооцінка / уцінка), а до монетарних статей має застосовуватись підхід з визначення курсових різниць.

У разі зростання курсу криптовалюти та перевищення справедливої вартості над балансовою проводиться дооцінка вартості, порядок відображення якої залежить від варіанта обліку: збільшення доходу від курсових різниць або збільшення капіталу у дооцінках і доходу.

При значному падінні ринку криптовалюти, що спричиняє значне перевищення балансової вартості над справедливою, проводиться уцінка, що, своєю чергою, збільшує рахунки витрат та зменшує обсяг додаткового капіталу у межах попередньої дооцінки.

Виходячи з норм діючих стандартів обліку та Плану рахунків бухгалтерського обліку, дооцінка криптовалюти як нематеріального активу буде обліковуватися на рахунку капіталу у дооцінках з аналітикою 412.1 «Дооцінка (уцінка) криптовалюти у складі нематеріальних активів», а уцінка – на рахунку 949.1 «Уцінка криптовалюти».

Для обліку криптовалюти у складі запасів підприємства рекомендується використання окремого рахунку 29 «Нематеріальні активи для продажу» з аналітикою: 29.1 «Нематеріальні активи у монетарній складовій» та 29.2 «Нематеріальні активи у немонетарній складовій». Для відображення курсових різниць за криптовалютою рекомендується використання таких рахунків: 714.1 «Дохід від операційної курсової різниці криптовалют», 945.1 «Втрати від операційної курсової різниці криптовалют», 423.1 «Накопичені курсові різниці за криптовалютою». Визначення результату від операцій з криптовалютою пропонується на окремому рахунку 794 «Результат операцій з криптовалютою». Порядок кореспонденції запропонованих рахунків при переоцінці криптовалюти наведено в табл. 2.

Списання з балансу криптовалюти також має свої особливості, що в першу чергу пов'язані з шляхами вибуття криптовалюти з підприємства, до яких, окрім реалізації та обміну, відносяться втрати у зв'язку з хакерськими атаками та зломом сервера.

Порядок кореспонденції рахунків обліку при операціях з вибуття криптовалюти наведено в табл. 3.

Криптовалюта, яка оцінюється в балансі як нематеріальний актив, може списуватися з балансу в результаті припинення визнання її активом. В такому разі списується її балансова вартість і капітал у дооцінках. У разі застосування криптовалюти в операціях з обміну на іншу валюту або як засобу обміну у бартерних операціях, то необхідним є її переведення із нематеріальних активів до необоротних активів, утримуваних для продажу. При цьому її оцінка має проводитись за найменшою із оцінок: за балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації у разі застосування національних стандартів, або за справедливою вартістю з врахуванням витрат на продаж згідно міжнародних стандартів. Вибуття криптовалюти, що відображається у складі запасів, має відображатися на рахунках витрат.

Висновок. Таким чином, динамічні трансформаційні процеси у світовій економіці, що супроводжуються появою інноваційних платіжних засобів та активів підприємств,

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з переоцінки криптовалюти

Вид зміни вартості	Підходи до оцінки криптовалюти у складі необоротних (нематеріальних) активів на підґрунті діючих НП(С)БО			Запропоновані підходи до оцінки криптовалюти у складі оборотних активів		
	Операція	Дт	Кт	Операція	Дт	Кт
Збільшення балансової вартості (Балансова вартість < чиста вартість реалізації)	Дооцінка нематеріального активу	127	746	Відображено дохід від курсових різниць за криптовалютою	29.1	714.1
	Віднесення суми доходу від дооцінки на фінансовий результат	746	794	Віднесення суми доходу від дооцінки на фінансовий результат	714.1	794
	Відображено збільшення капіталу від дооцінки криптовалюти	794	412.1	Відображено збільшення капіталу від дооцінки криптовалюти	794	423.1
Зменшення балансової вартості (Балансова вартість > чиста вартість реалізації)	Уцінка нематеріального активу	949.1	127	Відображено витрати від курсових різниць за криптовалютою	945.1	29.1
	Віднесення суми витрат від уцінки криптовалюти на фінансовий результат	794	949.1	Віднесення суми витрат від уцінки криптовалюти на фінансовий результат	794	945.1
	Відображено зменшення капіталу від уцінки криптовалюти	412.1	794	Відображено зменшення капіталу від уцінки криптовалюти	423.1	794

Джерело: узагальнено авторами

Таблиця 3

Пропозиції щодо порядку відображення операцій з вибуття криптовалюти у бухгалтерському обліку

Вид вибуття	Зміст операції	Дт	Кт	Первинний документ
<i>Необоротні активи</i>				
Реалізація криптовалюти	Переведення до необоротних активів, утримуваних для продажу	29	127	Акт вибуття (ліквідації) об'єкту криптовалют
	Реалізація криптовалюти (за поточною вартістю)	362	746	
	Списано собівартість реалізованої криптовалюти (за попередньою вартістю)	972	29	
	Списання капіталу в дооцінках	412	702	
Втрата криптовалюти в результаті хакерських атак та збоїв серверу	Відображено списання втраченої криптовалюти	976	127	Акт списання криптовалюти
<i>Оборотні активи</i>				
Реалізація криптовалюти як товару	Відображено реалізацію криптовалюти (за поточною вартістю)	362	702	Рахунок
	Списано собівартість реалізованої криптовалюти (за попередньою вартістю)	943	29	
	Списано доходи від реалізації криптовалюти на фінансовий результат	702	794	
	Списано собівартість реалізованої криптовалюти на фінансовий результат	794	943	
Реалізація криптовалюти як готової продукції	Відображено реалізацію криптовалюти (за поточною вартістю)	361	701	
	Списано собівартість реалізованої криптовалюти (за попередньою вартістю)	901	29	
Втрата криптовалюти в результаті хакерських атак та збоїв серверу	Відображено списання втраченої криптовалюти	947	29	Акт списання криптовалюти

Джерело: узагальнено авторами

до числа яких відносяться і криптовалюти, спричиняють потребу у проведенні досліджень за напрямом вивчення сутності, порядку застосування та обліку криптовалюти з урахуванням особливостей національної економіки та вітчизняного законодавства. Відсутність методичної бази та нормативного поля облікового відображення криптовалюти спричиняє безліч дискусійних моментів і знижує поширеність їх використання в господарській діяльності. Для вирішення цієї проблеми надано рекомендації з обліку криптовалюти, які включають підходи до класифікації криптовалюти відповідно до мети використання, а саме: віднесення криптовалюти до складу нематеріальних активів підприємства з розподілом на оборотні та необоротні, монетарні та немонетарні. Крім того, обґрунтовано необхідність переоцінки криптовалюти та запропоновано загальний підхід до порядку проведення таких операцій залежно від класу активів, у складі яких визнається криптовалюта. Застосування запропонованих підходів має бути оформлено внесенням норм щодо обліку криптовалюти до Наказу про облікову політику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cryptocurrency Price Live Data. URL: <https://coinmarketcap.com/currencies/>
2. Cryptographic assets and related transactions: accounting considerations under IFRS // PwC, 2019. URL: <https://www.pwc.at/de/newsletter/ifrs/in-brief-in-depth/2020/01-2020-in-depth-crypto.pdf>
3. Monthly Monetary and Financial Statistics (MEI) : Monetary aggregates – Narrow Money (M1). URL: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=26669>
4. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 1. С. 29–38.
5. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. *Проблеми економіки*. 2019. № 2 (40). С. 145–156.
6. Гладких Д. М. Ризики та можливості банківської системи України в умовах розвитку інформаційної економіки. *Аналітична записка. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/ANALIT%20GLADKYH%20ECONOMICS%20%23%204%202019_0.pdf
7. Зогуля Н. Криптовалюта в Україні та світі: регулювання, правовий статус та оподаткування. *Українське право*. 2018. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryptovalyuta-v-ukrayini-ta-sviti-regulyuvannya-pravovyy-status-ta-opodatkuvannya/
8. Костюченко В. М., Малиновська А. М., Мамонова А. В. Бухгалтерський облік криптовалюти. URL: http://www.marketinfo.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/52.pdf
9. Макачук І. М., Перчук О. В., Малишко А. В. Перспективи використання криптовалюти у сучасних економічних системах. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 2 (88). С. 179–185.
10. Мандрик В. О., Мороз В. П. Законодавче регулювання обігу криптовалюти в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. № 4 (29). С. 67–71.
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: <https://ips.ligazakon.net/document>
12. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
13. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>
14. Озеран А. В., Коршикова Р. С. Визнання криптовалюти у фінансовій звітності: актив чи витрати. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. № 33. С. 130–135.
15. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
16. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
17. Проект Закону України «Про обіг криптовалюти в Україні». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
18. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» Bitcoin від 10.11.2014 р. Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>
19. Савченко М. Сучасний стан криптовалюти на глобальній економічній арені та її перспективи розвитку в Україні та світі. *Економіка і організація управління*. 2019. № 4 (36). С. 48–57.
20. Собакар М. В. Підходи до визнання криптовалюти в системі бухгалтерського обліку // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків – м. Торунь, 16 квіт. 2021 р.). Дніпро: Середняк Т. К., 2021. С. 325–327.
21. Стовпова А. С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 76–80.

REFERENCES

- Bezverkhyy, K., and Kuvshynova, A. "Kryptovaliuta: hroshi chy mylna bulbashka?" [Cryptocurrency: Money or a Bubble?]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 1 (2018): 29-38.
- Bruhanskyi, R. F., and Spilnyk, I. V. "Kryptoaktyvy u systemi bukhhalterskoho obliku ta zvitnosti" [Crypto Assets in the System of Accounting and Reporting]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (40) (2019): 145-156.
- "Cryptocurrency Price Live Data". <https://coinmarketcap.com/currencies/>
- "Cryptographic assets and related transactions: accounting considerations under IFRS". PwC, 2019. <https://www.pwc.at/de/newsletter/ifrs/in-brief-in-depth/2020/01-2020-in-depth-crypto.pdf>
- Hladkykh, D. M. "Ryzyky ta mozhlyvosti bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh rozvytku informatsiinoi ekonomiky" [Risks and Opportunities of the Banking System of Ukraine in the Conditions of Information Economy Development]. *Analitychna zapyska. Seriya «Ekononika»*. 2019. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/ANALIT%20GLADKYH%20ECONOMICS%20%23%204%202019_0.pdf
- Kostiuchenko, V. M., Malynovska, A. M., and Mamonova, A. V. "Bukhhalterskyi oblik kryptovalyut" [Cryptocurrency Accounting]. http://www.marketinfo.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/52.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

"Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 38 «Nematerialni aktyvy»" [International Accounting Standard 38 «Intangible Assets»]. <https://ips.ligazakon.net/document>

"Monthly Monetary and Financial Statistics (MEI) : Monetary aggregates - Narrow Money (M1)". <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=26669>

Makarchuk, I. M., Perchuk, O. V., and Malyshko, A. V. "Perspektyvy vykorystannia kryptovaliut u suchasnykh ekonomichnykh systemakh" [Prospects for the Use of Cryptocurrencies in Modern Economic Systems]. *Visnyk ZhDTU*, no. 2 (88) (2019): 179-185.

Mandryk, V. O., and Moroz, V. P. "Zakonodavche rehuliuвання obihu kryptovaliut v Ukraini, problemy ta perspektyvy yikh rozvytku" [Legislative Regulation of Cryptocurrency Circulation in Ukraine, Problems and Prospects of Their Development]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 4 (29) (2019): 67-71.

Ozeran, A. V., and Korshykova, R. S. "Vyznannia kryptovaliuty u finansovii zvitnosti: aktyv chy vytraty" [Recognition of Cryptocurrency in Financial Statements: Asset or Expense]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, no. 33 (2020): 130-135.

"Proekt Zakonu Ukrainy «Pro obih kryptovaliuty v Ukraini»" [Draft Law of Ukraine «On Cryptocurrency Circulation in Ukraine»]. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

"Roziasnennia shchodo pravomirnosti vykorystannia v Ukraini «virtualnoi valiuty / kryptovaliuty» Bitcoin vid 10.11.2014 r." [Clarification on the Legality of the Use in Ukraine of «Virtual Currency / Cryptocurrency» Bitcoin dated November 10, 2014]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>

Savchenko, M. "Suchasnyi stan kryptovaliuty na hlobalnii ekonomichnii areni ta yii perspektyvy rozvytku v Ukraini ta sviti" [The Current State of Cryptocurrency in the Global Economic Arena and Its Prospects for Development in Ukraine and the World]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 4 (36) (2019): 48-57.

Sobakar, M. V. "Pidkhody do vyznannia kryptovaliuty v systemi bukhhalterskoho obliku" [Approaches to the Recognition of Cryptocurrency in the Accounting System]. *Suchasni problemy upravlinnia pidpriemstvamy: teoriia ta praktyka*. Dnipro: Seredniak T. K., 2021. 325-327.

Stovpova, A. S. "Kryptoaktyvy yak ob'ekt bukhhalterskoho obliku" [Cryptocurrencies as an Object of Accounting]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 8 (2018): 76-80.

Zozulia, N. "Kryptovaliuta v Ukraini ta sviti: rehuliuвання, pravovyi status ta opodatkuvannia" [Cryptocurrency in Ukraine and the World: Regulation, Legal Status and Taxation]. *Ukrainske pravo*. 2018. https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryptovalyuta-v-ukrayini-ta-sviti-regulyuvannya-pravovyy-status-ta-opodatkuvannya/

Стаття надійшла до редакції 29.04.2021 р.